

GANDIREA

Structura si dinamica psihicului uman ni se dezvaluie din trei perspective distincte: pe de o parte din doua perspective particulare, pe de alta parte dintr-o perspectiva unica. Prima consta in considerarea psihicului uman in cadrul raportului “individ uman-realitate inconjuratoare”, iar a doua in cadrul raportului “individ uman-societate”; impreuna ele dau o perspectiva integrala.

In cadrul raportului “individ uman-realitate inconjuratoare” psihicul ne apare ca *activitate psihica*, caz in care avem de-a face cu *structura si dinamica activitatii psihice*. In cadrul raportului “individ uman-societate”, psihicul ne apare ca sistem de insusiri psihice ale individului ca fiinta sociala. In cazul primului raport, individul uman ne apare ca individ singular, iar psihicul ca apartinand pur si simplu individului uman.

In cadrul activitatii psihice distingem doua categorii: 1. procesele psihice; 2. insusirile psihice.

Procesele psihice sunt interactiuni proprii raportului dintre individ si realitatea inconjuratoare.

Procesele psihice sunt impartite in trei categorii: # procese psihice cognitive (de cunoastere), # procese psihice afective, # procese psihice reglative (involuntare si voluntare).

Din categoria proceselor psihice cognitive fac parte senzatiile, perceptiile, reprezentarea, imaginatia si gandirea. Toate aceste procese psihice formeaza intelectul.

*Procesul psihic cognitiv superior (intelectual) prin intermediul operatiilor de analiza si sinteza, abstractizare si generalizare obtine produse sub forma ideilor, conceptelor si rationamentelor se numeste **gandire**.*

Cognitia este termenul folosit de psihologi pentru a descrie gandirea, modul in care acumulam si manipulam cunostintele. Psihologii cognitivisti studiaza gandirea, felul in care oamenii invata, organizeaza cunostintele, rezolva problemele.

Psihologii intr-un mod mai larg, definesc **gandirea** ca fiind *manipularea reprezentarilor mentale ale informatiilor*. *Manipularea* se refera in general la orice transformare, combinare sau modificare a prezentarilor mentale. *Reprezentarile* mentale pot lua forma cuvintelor, a sunetelor a imaginilor vizuale, a actiunilor.

Informatia se refera la semnificatia sau sensul acordat modificarilor energiei din mediul inconjurator.

Rezultatele proceselor psihice prin care se realizeaza reflectarea doirecta, nemijlocita a realitatii obiective au caracter intuitiv; ele sunt desemnate prin termenul generic de **imagine psihica**. Produsul psihic intuitiv are ca obiect fie o insusire izolata a entitatii, fie insusirile globale ale acesteia. Produsul psihic intuitiv este de doua categorii. Exista *produs psihic intuitiv* prin care lucrul este redat in conditii in care reflectarea este realizata in cadrul unui raportu numai direct, nemijlocit dintre subiect si lucru, ci si actual, semnalul care a fost emis de lucru fiind actualmente in contact cu receptorii. Exista, inasa, *produs psihic intuitiv* prin care lucrul, desi este redat in conditiile in care reflectarea este realizata in cadrul unui raport direct, nemijlocit dintre subiect si lucru, acest raport, nu mai este efectiv prezent, ci dimpotriva, este un raport care in mod efectiv a avut loc doar in trecut

Reprezentarea este reproducerea actuala a unei imagini psihice din trecut. Deci, reflectarea prezenta prin care se ajunge la produse psihice intuitive se face in conditiile in care raportul direct, nemijlocit dintre subiect si lucru este fie un raport actual, fie un raport realizat in trecut. Reprezentarea este un proces psihic intuitiv ce se instituie prin acea reflectare ce se realizeaza in conditiile in care raportul direct, nemijlocit dintre subiect si lucru este un raport din trecut.

Realitatea obiectiva are in structura sa, pe de o parte, entitatea, iar pe de alta parte, relatia. Relatia exista intr-un lucru si alt lucru, dar exista si intre o insusire a lucrului si acel lucru. Exista *relatii constitutiv-interne* ale lucrului, dar si *relatii externe*. Relatiile externe se afla in prelungirea relatiilor interne. Entitatea si relatia constituie diversitatea in unitate a lumii, a realitatii obiective. Reprezentarea reda preponderent entitatea. Ideea, inasa, reda preponderat relatia; mai bine spus reda tocmai aceasta diversitate in unitatea lumii.

Ideea nu consta pur si simplu din raportarea unei imagini psihice la o alta imagine psihica, ci consta din insasi explicitarea imaginii psihice. Cu alte cuvinte, ideea consta din scoaterea unui raport din starea lui latentă, implicita, in care subzista in cadrul imaginii psihice si trecerea lui in stare pe deplin manifesta, explicita. Aceasta trecere constituie instituirea insasi a conceptului. Conceptul este structura unei idei complexe. Structura ideii complexe reprezinta *sensul cuvântului*.

Operatiile gandirii. Gandirea duce la rezultatul sau specific, la idee, in mod treptat. Exista o succesiune de secvente ale

procesului psihic de gândire. Ideea este elaborată ca urmare a rezultatului fiecărei secvențe în parte. O secvență a procesului de gândire pleacă de la rezultatul secvenței nemijlocit anterioare și este continuată pe o altă secvență care, la rândul ei, pleacă de la rezultatul deja existent al secvenței pe care o continuă. Rezultatul unei secvențe a procesului de gândire este idee, dar, totuși, ea este idee în curs de elaborare. Doar rezultatul ultimei secvențe este ideea pe deplin constituită. Secvențele procesului de gândire în totalitatea lor redau relația existentă în realitate.

Când spunem că obiectul reflectoriu al procesului de gândire îl constituie relația, avem în vedere, desigur, relația în complexitatea ei, relația de la forma sa cea mai simplă, aceea dintre doi termeni, până la forme din ce în ce mai complexe, acelea în structura cărora nu numai că intra mai mulți termeni, ci și că termenii ei constituie, fiecare, câte o parte care este ea însăși o structură internă de relații. Ideea redă relația complexă, dar o redă de așa natură încât redă entitatea așa cum există ea prin această relație complexă.

Există idee simplă și idee complexă. Ideea complexă, careia în știința logicii îi corespund raționamentul și demersul logic, iar în lingvistică fraza și textul, constituie conceptul. O secvență a procesului de gândire reprezintă o operație a gândirii. Evident există atâtea operații ale gândirii câte secvențe ale procesului de gândire există. Avându-se în vedere procesul de gândire așa cum se realizează el până la elaborarea unui concept, au fost determinate șase asemenea secvențe. Operațiile de gândire sunt denumite operații principale, tocmai că s-a avut în vedere procesul de gândire prin care este elaborat conceptul.

Operațiile principale ale gândirii sunt: analiză, sinteză, comparație, generalizarea, abstractizarea și concretizarea.

Analiza este operația de desfacere mentală a obiectului în părțile lui componente. Analiza începe ca activitate practică de descompunere a obiectului real și ajunge să se realizeze doar pe plan mental.

Sinteza este operația opusă analizei; constă în unirea în plan mental a părților astfel încât rezultă întregul. Sinteza poate să se realizeze și în planul acțiunii practice.

Comparația este operația care constă din stabilirea deosebirilor și asemănarilor dintr-un obiect și alte obiecte. Și comparația se poate face și pe plan real cât și pe plan mental.

Generalizarea este operația prin care se desprind însușirile comune ale obiectului și ale altor obiecte, din cadrul unei anumite clase de obiecte.

Abstractizarea este operatia prin care se lasa la o parte insusirile particulare, individuale ale obiectulelor, astfel incat sa poata fi retinute doar insusirile desprinse prin operatia de generalizare. Prin operatia de abstractizare se ajunge sa se retina in plan mental doar insusirea comuna. In felul acesta, insusirea comuna devine ea insasi o entitate, una dincolo de lucru, una care ii ia locul fiecarei entitati reale.

Concretizarea este operatia prin care pe baza insusirilor abstracte ale obiectelor se procedeaza la reconstituirea mentala a concretului. Daca prin operatia de sinteza se ajunge la un concret mental preponderent abstract. Concretul ca rezultat al operatiei de concretizare este un concret logic: un concret rezultat in principal din asamblarea insusirilor abstracte. Concretul ca rezultat al operatiei de sinteza este bogat in detalii, pe cand concretul logic este sarac in detalii si bogat in insusiri generale. Concretul ca rezultat al operatiei de sinteza reda obiectul ca entitate singulara, pe cand concretul logic reda obiectul cel putin ca obiect tipic, iar la limita specifica, propriu-zisa, ca obiect categorial, ca obiect prin care sunt scoase in evidenta insusirile comune, generale si universale, ale unei anumite clase de obiecte. Concretul logic este obiectul mental categorial; el este forma specifica sub care exista conceptul.

Intelegerea. Procesul de gandire este un proces de intelegere. Spunand intelegere avem in vedere surprinderea legaturilor dintre partile componente ale unui obiect, dintre insusirile obiectului si obiectul luat ca intreg, dintre obiect si alte obiecte.

Intelegerea este mult mai evoluata in cadrul reprezentarii. Numai gandirea, cu ajutorul conceptului, cu ajutorul cuvantului cu sens, poate sa explicitizeze, sa amplifice si sa completeze legaturile redate prin structura perceptiei si a reprezentarii cu imagini psihice. Numai astfel se produce intelegerea completa, adevarata. „ Fenomenul intelegerii, scrie Paul Popescu-Neveanu, este o permanenta a gandirii in actiune. De aceea ar putea fi caracterizat ca reprezentand *latura functionala a intelectului uman in sensul generical codificarii conceptuale si mai ales al decodificarii referentiale*. Modul de a fi al gandirii constiente este *intelegerea*. Cu aceasta relevam si faptul ca *intelegerea este acea modalitate a gandirii care este, cu necesitate, constienta*. In fapt, intelegerea se inscrie, la nivel general, ca o trasatura sau o functie a constiintei. Intelegerea este modul de realizare a oricarui act de constientizare. Conditile ei sunt verbalizarea si conceptualizarea....”

Gandirea ca activitate de rezolvare a problemelor.

Intelegerea se manifesta din plin in ceea ce se numeste *activitate problematica*. Este vorba, pe de o parte, de intelegerea prin care se pun datele realitatii in problema, iar pe de alta parte, de intelegerea prin care se gaseste solutia problemei deja formulata.

Pentru a putea spune ca exista o problema, trebuie sa identificam toate cele trei elemente ale sale: 1) starea initiala, punct de plecare; 2) scopul problemei sau starea finala; 3) actiuni sau operatii ce ne conduc de la starea initiala la cea finala.

Cunoasterea elementelor ce alcatuiesc o problema ne permite sa clasificam problema si sa ne ajustam solutiile in consecinta. In general, problemele pot fi impartite in : bine definite si probleme slab definite.

Pornind insa de la operatiile prin care se pot solutiona problemele, acestea pot fi clasifica astfel:

1. *probleme de rearanjare a elementelor*- solicitarea este de a reordona elementele problemei astfel incat sa indeplineasca un anumit criteriu. In general, la aceste probleme sunt posibile diverse aranjamente ale elementelor, dar numai unul dintre ele indeplineste criteriul solicitet.

2. *probleme de structurare a elementelor*- in acest caz trebuie identificata relatia dintreelementele problemei si sa se construiasca o noua structura, un element nou.

3. *probleme de transformare* –solicita interventii astfel incat prin modificari succesiveale starii initiale, sa se ajunga in starea finala, cea solicitata.

O problema apare atunci cand o persoana isi propune sa atinga un scop sau sa reactioneze intr-o situatie si nu are pentru aceasta un raspuns dinainte pregatit.